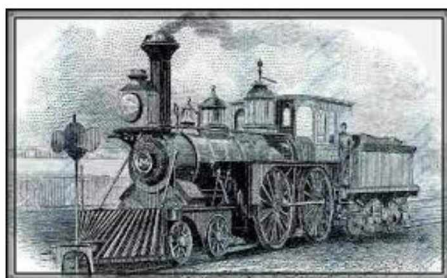

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΟΝΕ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ
ΕΚΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗΣ

ΝΤΑΝΤΑΣΙΟΥ ΠΟΛΥΞΕΝΗ

A.M. 3819073

Επιβλέπων καθηγητής: ΜΠΑΧΤΣΕΤΖΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ

2023

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Title:

“Το έργο του Μονέ και η εποχή της εκβιομηχάνισης.”

“Monet's work and the era of industrialization.”

Τριμελής Επιτροπή

Σωτήριος Μπαχτσετζής, Αν. Καθηγητής ΤΠΔΜΒ

Ιουλία Τσιμπίδη-Πεντάζου, Επικ. Καθηγήτρια ΤΠΔΜΒ

Ελισάβετ Κιουρτσόγλου, Επικ. Καθηγήτρια ΤΠΔΜΒ

«Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας, η οποία εκπονήθηκε σύμφωνα με τον Κανονισμό Εκπόνησης Πτυχιακής Εργασίας του ΤΠΔΜΒ.»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Πρόλογος.....	4
Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο 1: Η Εκβιομηχάνιση	5
1.1. Ορισμός εκβιομηχάνισης.....	5
1.2. Επιρροή της εκβιομηχάνισης στην τέχνη	6
Κεφάλαιο 2: Κλόντ Μονέ και Ιμπρεσιονισμός.....	8
2.1. Βιογραφία του Κλόντ Μονέ.....	8
2.2. Η Γέννηση του ιμπρεσιονισμού.....	9
2.3. Τα περίφημο «Salon»	10
2.4. Η Ιστορία του πίνακα “Impression, soleil levant”, (Εντύπωση, Ανατολή του ήλιου), 1872	11
Κεφάλαιο 3: Η εισβολή της εκβιομηχάνισης στην τέχνη.....	12
3.1. Σταθμός Saint Lazare	12
3.2. Η σιδηροδρομική γραμμή της γέφυρας του Argenteuil.....	12
Επίλογος	13
Βιβλιογραφία	15
Πηγές Φωτογραφικού υλικού	16
Κατάλογος Έργων.....	17
Παράρτημα Εικόνων	18

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την επιρροή που ασκήθηκε στο έργο του βασικού εκπροσώπου του Ιμπρεσιονισμού, Κλόντ Μονέ, εξαιτίας της εκβιομηχάνισης στα μέσα του 19^{ου} αιώνα στη Γαλλία. Η εξέταση έργων του ζωγράφου στο πολιτιστικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής κάνουν έκδηλη την πραγμάτευση του φαινομένου της εκβιομηχάνισης. Στόχος των δημιουργιών του ζωγράφου εκτός από την αναπαράσταση τοπίων είναι και η υπόρρητη κριτική ματιά στο φαινόμενο της εκβιομηχάνισης. Αναλόγως το έργο αφορά στο ίχνος που άφησε στην πόλη και στην ύπαιθρο η εκβιομηχάνιση, βασικές θεματικές του ιμπρεσιονισμού. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται ο όρος της εκβιομηχάνισης, η προέλευση και τα αίτια της, καθώς και η χρονική περίοδο που αναπτύχθηκε στη Γαλλία. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η ζωή του Μονέ και η πορεία της τέχνης του, στο πλαίσιο του ρεύματος του ιμπρεσιονισμού στη Γαλλία.

Εισαγωγή

Η ριζοσπαστικοποίηση της πολιτικής και η εθνική αφύπνιση οδήγησαν τη Γαλλία με πολλές εξεγέρσεις και επαναστάσεις κατά τη διάρκεια του 19^ο αιώνα στη διαμόρφωση μιας τέχνης με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η ιστορία της εκβιομηχάνισης είναι μακρά και αποτέλεσε την εκκίνηση του νεωτερικού πολιτισμού, δίνοντας την ώθηση για την αύξηση και βελτίωση, όχι μόνο του βιοτικού αλλά και του πολιτισμικού επιπέδου. Ήδη κατά τον ρομαντισμό η χειραφέτηση του καλλιτέχνη είχε ως αποτέλεσμα την πεποίθηση, πως ο καλλιτέχνης ήταν κάτι ιδιαίτερο και άξιο θαυμασμού, καθώς είχε κατευθυνθεί σε μια πιο ατομική μορφή έκφρασης. Το χάσμα καλλιτεχνών και πελατών μεγεθύνθηκε μετά τη βιομηχανική επανάσταση. Η εκβιομηχάνιση σημάδεψε την ιστορία του κόσμου ενώ η γέννηση του Ιμπρεσιονισμού σημάδεψε την ιστορία της τέχνης. Ο Ιμπρεσιονισμός ήταν ένα κίνημα που δημιουργήθηκε από μια γενιά καλλιτεχνών, έχοντας ως κύριο χαρακτηριστικό τα ζωντανά χρώματα, τις συνθέσεις σε εξωτερικούς χώρους και δίνοντας έμφαση στην αναπαράσταση του φωτός. Βασικό τους μέλημα ήταν η αποτύπωση της εντύπωσης για ένα αντικείμενο ή μια εικόνα της καθημερινότητας. Ο ενθουσιασμός της νιότης και η αντιπάθεια για την ακαδημαϊκή ζωγραφική αποτελεί

ακόμη ένα κοινό γνώρισμα των ζωγράφων του μπρεσιονισμού. Το χρώμα και το φως αποτελούν τα βασικά υλικά για τη δημιουργία των μπρεσιονιστικών μορφών. Το παιχνίδισμα του φωτός στην επαφή του με τα στοιχεία της φύσης και η διάθλασή του οδηγεί τις σκιές στην πιο χρωματιστή τους εκδοχή αλλά και στη σύλληψη του εφήμερου.

Κεφάλαιο 1: Η Εκβιομηχάνιση

1.1. Ορισμός εκβιομηχάνισης

Η εκβιομηχάνιση είναι μια συνεχής και αδιάκοπη διαδικασία αλλαγής, όπου η αγροτική – χειρωνακτική οικονομία αναβαθμίζεται σε βιομηχανική μέσω της επιστημονικής και τεχνολογικής εξέλιξης. Για να επιτευχθεί η εκβιομηχάνιση σε μια χώρα είναι απαραίτητο να υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις, όπως την αύξηση της παραγωγής, τη μείωση του κόστους των προϊόντων, την εφαρμογή καινοτομιών, η αύξηση των βιομηχανιών και οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης.¹

Η Βιομηχανική ανάπτυξη ξεκίνησε στην Αγγλία γύρω στα 1750 – 1780. Ο λόγος που ξεκίνησε από την Αγγλία ήταν οι συνθήκες που επικρατούσαν και βασιζόνταν κυρίως σε κοινωνικούς, πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες. Κάποιοι από τους παράγοντες που συνέβαλλαν σ' αυτό ήταν η εμπορευματοποίηση της γης που είχε ως συνέπεια στην αύξηση της παραγωγής, ο μεγάλος αριθμός εργατών που μετακινήθηκαν από τις αγροτικές περιοχές, η εξάπλωση της αγοράς εντός και εκτός της χώρας, κυρίως λόγω της μετανάστευσης, τα φθηνά εργατικά χέρια και οι φθηνές πρώτες ύλες. Οι νόμοι στην Αγγλία επέτρεψαν τον ριζικό μετασχηματισμό για την αύξηση της παραγωγικότητας. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα άρχισε να επεκτείνεται και σε άλλες χώρες στη δυτική Ευρώπη. Στη Γαλλία, λόγω της Γαλλικής Επανάστασης, οι νόμοι του κράτους για τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις δεν βοήθησαν τους αγρότες να μετακινηθούν προς τις μεγάλες πόλεις για να εργαστούν στα εργοστάσια με αποτέλεσμα να παραμείνουν στην επαρχία και να καθυστερήσει η εκβιομηχάνιση της χώρας.² Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα η εκβιομηχάνιση εξαπλώθηκε και στη Γαλλία. Ως συνέπεια της εκβιομηχάνισης ήταν οι διάφορες εφευρέσεις, όπως

¹ Thomas Ashton, *Η βιομηχανική επανάσταση*, Τόπος, Αθήνα, 2007., σ. 4

² Eric Hobsbaum, *Η εποχή των επαναστάσεων 1789-1848*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1992.

η αξιοποίηση του ατμού και ο ηλεκτρισμός, η αύξηση της παραγωγής, η οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση του πληθυσμού. Η δημιουργία των σιδηροδρόμων και των ατμόπλοιων, με τα οποία ευνοούνταν οι μεταφορές, αναπτύχθηκαν έντονα οι βιομηχανίες των μεταλλουργείων και των υφαντουργείων. Η πρόοδος της τεχνολογίας αυξάνεται, δημιουργούνται νέοι σταθμοί και εντός λίγων ετών το γαλλικό σιδηροδρομικό δίκτυο ανέρχεται στα 17.924 χιλιόμετρα από τα 3.685, ενισχύοντας τις μεταφορές που απαιτούνταν για την καλύτερη διεξαγωγή του εμπορίου.³

1.2. Επιρροή της εκβιομηχάνισης στην τέχνη

Η εκβιομηχάνιση επηρέασε και άλλους τομείς στην κοινωνία, όπως είναι η τέχνη. Η αγροτική κοινωνία μετατράπηκε σε βιομηχανική και μέσα από τις εφευρέσεις και την τεχνολογική εξέλιξη στα εργοστάσια, η αρχιτεκτονική των εργοστασίων, οι γερανοί, τα ατμόπλοια, τα τρένα και οι σταθμοί, μαζί με την ατμόσφαιρα του καπνού από τα φουγάρα, δημιουργήθηκαν νέες εικόνες και το τοπίο μοιάζει πιο σκοτεινό και συνάμα πιο πρόσφορο για δημιουργία. Οι άνθρωποι εξοικειώνονται με τη νέα πραγματικότητα της πόλης, έδωσε το έναυσμα για μια πιο ποιοτική και δημιουργική ζωή. Έχει ενδιαφέρον πώς τα διάφορα προγράμματα εκσυγχρονισμού του 19ου αιώνα και η πίστη στο επερχόμενο βέλτιστο μέλλον συνοδεύονται από μια έκκληση προς τους πολιτιστικούς παραγωγούς να πάρουν το μέλλον στα χέρια τους. Το πολιτιστικό πλαίσιο της εποχής καθορίζεται από την έννοια της πρωτοπορίας (*avant-garde*). Στις τέχνες και στη λογοτεχνία, ο όρος πρωτοπορία προσδιορίζει ένα πειραματικό έργο τέχνης και τον πειραματικό καλλιτέχνη που δημιούργησε το έργο τέχνης, το οποίο συνήθως είναι αισθητικά καινοτόμο, και ιδεολογικά μη αποδεκτό από το καλλιτεχνικό κατεστημένο της εποχής.

Πολλοί καλλιτέχνες αποτραβήχτηκαν από τις πόλεις όπου οι αγρότες μετατράπηκαν σε βιομηχανικούς εργάτες και βγήκαν στο ύπαιθρο, όπου τα τοπία ήταν πιο φυσικά και ανέγγιχτα από τον τεχνικό πολιτισμό. Τα ατμόπλοια, τα οποία ήταν αποτέλεσμα της εξέλιξης μέσω της εκβιομηχάνισης, βοήθησαν πολλούς ζωγράφους να ταξιδέψουν και να αποτυπώσουν στους καμβάδες τους τα τοπία που συναντούσαν.

³ Simona Bartolena, *Ιμπρεσιονιστές*, (Artbook), Ημερήσια, Αθήνα, 2006, σελ. 60

Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι πολλοί καλλιτέχνες άργησαν να «δουν» τη βιομηχανική επανάσταση, ως αξιόλογο ζωγραφικό θέμα όπως καταθέτει ο ζωγράφος Τζον Γκοφ Ράντ. Ο Τζον Γκοφ Ράντ ήταν αυτός, όπου το 1843 δημιούργησε τα σωληνάρια από κασσίτερο, όπου αποθηκεύονταν οι βιομηχανικά παραγόμενες χρωστικές ζωγραφικής, που μέχρι τότε αποθηκεύονταν σε ζωικές κύστες. Η απόχρωση «το βιολετί του μαγνησίου», το οποίο βλέπουμε σε πολλούς καμβάδες του Μονέ, είναι μια από τις έτοιμες αποχρώσεις που παρήγαγε ο Ράντ. Με τα σωληνάρια, τους δινόταν η δυνατότητα να μπορούν να μεταφέρουν με ευκολία τα σύνεργά τους και να ζωγραφίζουν στο ύπαιθρο.⁴ Πολλοί καλλιτέχνες αποτύπωσαν στους καμβάδες τους τη μετάβαση από την αγροτική, στην αστική και βιομηχανική πλέον ζωή των ανθρώπων που άλλοτε η απεικόνιση ήταν λυπητερή και άλλοτε ήταν πιο αισιόδοξη.

Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα η εκβιομηχάνιση επηρέασε μια ομάδα καλλιτεχνών, μιας νέας σχολής, τους Ιμπρεσιονιστές. Οι καλλιτέχνες του ρεύματος αυτού παρατηρούν την αλλαγή της φύσης και του τοπίου και αποτυπώνουν την επίδραση του φωτός που μεταβάλλεται. Μερικοί από τους Ιμπρεσιονιστές ζωγράφους της περιόδου είναι ο Κλόντ Μονέ, ο οποίος θεωρείται ο δημιουργός του κινήματος αυτού μαζί με τους Πιερ Ωγκύστ Ρενουάρ, Άλφρεντ Σίςλεϋ και Καμίλ Πισσαρό και άλλοι.⁵

Όσο προχωρούσε η εκβιομηχάνιση ο Μονέ και οι υπόλοιποι ιμπρεσιονιστές ζωγράφοι, δημιουργούσαν επαναλαμβανόμενα τοπία σε διαφορετικές στιγμές και σε βάθος χρόνου. Σύμφωνα με τον ιστορικό ευρωπαϊκής τέχνης Τζόνναθαν Ράιμπνερ, πολλοί Γάλλοι καλλιτέχνες, ταξίδευαν στο Λονδίνο για να παρατηρήσουν την ομίχλη και να την απεικονίσουν στα έργα τους. Παρατηρώντας τους πίνακες του Μονέ, στη διάσημη σειρά των έργων του που δημιουργήθηκε από το 1899 έως το 1901, όταν ο καλλιτέχνης πραγματοποίησε τρία ταξίδια στο Λονδίνο το αποτύπωμα της εκβιομηχάνισης, ήταν έντονα εμφανές, αφού λόγω της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ο ουρανός στα έργα του εμφανιζόταν θολός. Έτσι στα έργα του, τα χρώματα της παλέτας άλλαζαν και γινόντουσαν πιο θολά και σκοτεινά. Οι αλλαγές στο περιβάλλον που επέβαλλε ο άνθρωπος λόγω της εκβιομηχάνισης αναγνωρίζονται

⁴ ό.π.

⁵ Sylvie Patin, *Monet The ultimate impressionist*, Thames & Hudson, Λονδίνο, 1993, σελ. 39

εύκολα στα έργα των ιμπρεσιονιστών ζωγράφων με παραστατικό τρόπο, ο καπνός από τα φουγάρα των εργοστασίων και των σιδηροδρόμων.

Κεφάλαιο 2 : Κλόντ Μονέ και Ιμπρεσιονισμός

2.1. Βιογραφία του Κλόντ Μονέ

Το πλήρες όνομα του Μονέ ήταν Όσκαρ - Κλόντ Μονέ και γεννήθηκε στις 14 Νοεμβρίου του 1840 στο Παρίσι. Μεγαλώνοντας μετακόμισε οικογενειακώς στη Χάβρη, όπου πέρασε τα παιδικά του χρόνια κοντά στη φύση, δίπλα σε τόπους που εύκολα επηρεαζόταν από την εναλλαγή του φωτός, τις σκιές και τους ανέμους που διέσχιζαν τον Βορρά. Οι σπουδές του ξεκίνησαν από την ηλικία των 11 χρόνων του, όπου παρακολούθησε μαθήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο αντικείμενο της τέχνης. Το 1857, σε ηλικία 16 ετών, έχασε τη μητέρα του αλλά η θεία του, που γνώριζε τον ζωγράφο Amand Gautier, του επέτρεψε να συνεχίσει τα μαθήματά του στη ζωγραφική.⁶ Μετά το τέλος του κολεγίου γνώρισε επιτυχία μέσω των καρικατούρων που είχε δημιουργήσει.⁷ Η γνωριμία του με τον Eugene Boudin, ο οποίος αποκτώντας την ιδιότητα του μέντορα, περίπου το 1858, αποτέλεσε σημείο σταθμό για τον Κλοντ Μονέ, καθώς τον ώθησε στη ζωγραφική τοπίων. Έξι μήνες ύστερα από αυτό σε ηλικία μόλις δεκαέξι ετών αποφάσισε να ταξιδέψει στο Παρίσι και να γίνει ένας διάσημος ζωγράφος.⁸ Το 1859, ο Μονέ σπουδάζει στο Παρίσι, επισκέπτεται τα Salons δηλαδή, τις επίσημες παρουσιάσεις της ακαδημαϊκής τέχνης στη Γαλλία και μαθητεύει στην Academie Suisse, , μια πολύ δημοφιλή, άτυπη σχολή τέχνης, με δάσκαλο τον ζωγράφο Μαρκ Γκλαιρ όπου συναντά τον Καμίλ Πισαρό. Στη συνέχεια συναντά και συνεργάζεται με διάφορους ζωγράφους, όπως, ο Φρεντερίκ Μπαζίλ και ο Πιερ Ωγκύστ Ρενουάρ, οι οποίοι θα γίνουν μαζί του συνδιαμορφωτές του νέου ιμπρεσιονιστικού ρεύματος.⁹

Στη Γαλλία, ο Μονέ απεικόνιζε μέσα από μια σειρά πινάκων με το ίδιο θέμα σε διαφορετικές στιγμές ακόμα και μέσα στην ίδια μέρα. Στόχος του ήταν η «σύλληψη» της φύσης σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, κάνοντας πειράματα τόσο

⁶ ό.π., σελ. 14-15.

⁷ Bartolena, *Ιμπρεσιονιστές, ...*, ό.π.

⁸ Fitz Gerald, D., "Claude Monet: Master of Impressionism", *Brush and Pencil*, τ. 15 (1905), σελ. 190.

⁹ Christoph Heinrich, *Monet*, Taschen, Κολωνία, 2004, σελ. 92.

με το φως, όσο και με τις σκιές. Βασικό συστατικό των έργων του ήταν η χρήση έντονων χρωμάτων, τοποθετημένα με μικρές πινελιές και με μικρή ανάμειξη μεταξύ τους καθώς η διαδικασία της ανάμειξης αυτής γίνεται από τον ίδιο τον θεατή του έργου κατά την οπτική πρόσληψη του έργου. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της τεχνικής είναι η απουσία διαδοχικών επιστρώσεων χρώματος, δηλαδή η απόρριψη της τεχνικής *chiaroscuro*, που χαρακτηρίζει την ελαιογραφία από τις απαρχές της έως και την εποχή του Μονέ.¹⁰ Μετά από την απόρριψη του ιμπρεσιονισμού από τους εκπροσώπους της ακαδημαϊκής τέχνης, ο Μονέ είχε την ιδέα να διοργανώσουν τη δική τους έκθεση, το 1874 στο ατελιέ του φωτογράφου Ναντάρ.

Η μεγαλύτερη κριτική που είχε ασκηθεί στον Μονέ ήταν για την τέχνη που δημιουργούσε, καθώς είχε απομακρυνθεί από τις παλιές παραδοσιακές τέχνες και θέτοντας τις βάσεις για τη Μοντέρνα Τέχνη. Παρά την αρχική αρνητική κριτική, οι νέες τεχνικές των ιμπρεσιονιστών είχαν θετικό αντίκτυπο σε άλλους καλλιτέχνες της εποχής, οι οποίοι ακολούθησαν το κίνημα του ιμπρεσιονισμού. Επίσης ανήκε στους πρωτοπόρους της μετάβασης από το ρεαλισμό στον ιμπρεσιονισμό.¹¹ Τα έργα που δημιούργησε ήταν ποικιλόμορφα ενώ τον χαρακτήριζαν και ως ιδιοφυΐα εξαιτίας της ισορροπίας που τον διακατείχε.¹²

Ο Μονέ αν και με μειωμένη όραση ζωγράφιζε ως το τέλος της ζωής του. Απεβίωσε 5 Δεκεμβρίου το 1926, σε ηλικία 86 ετών, στο Giverny, κοντά στο Παρίσι.

2.2. Η Γέννηση του Ιμπρεσιονισμού

Ο όρος «ιμπρεσιονισμός» γεννήθηκε από ένα έργο του Μονέ με τίτλο «Εντύπωση, Ανατέλλων Ήλιος» (1872) το οποίο παρουσιάστηκε στην πρώτη έκθεση των ιμπρεσιονιστών και απέσπασε από τους κριτικούς ειρωνικά σχόλια για την οπτική προσέγγιση, τα φευγαλέα χρώματα και τα απαλά σβησίματα, διότι ήταν αρκετά διαφοροποιημένα από τον ακαδημαϊκό κανόνα.¹³

¹⁰ Henry Stephens, "The nineteenth Century's Distinctive Contribution to Art", *Bruce and Pencil*, τ. 11, 1903.

¹¹ *ό.π.*, σελ. 279.

¹² Fitz, "Claude Monet: Master of Impressionism", ..., *ό.π.*, σελ. 181.

¹³ Bartolena, *Monet*,... *ό.π.*, σελ. 52.

Τα φωτεινά χρώματα που χαρακτηρίζουν τον ιμπρεσιονισμό, ακτινοβολούν ενώ οι διαστάσεις των έργων δεν ακολουθούν τα πρότυπα των μουσείων, εξαιτίας της πιο προσωπικής επιλογής. Οι πειραματισμοί στην τεχνική και η επιστράτευση της συνείδησης οδήγησε στη σύνδεση του κινήματος με την ανώτερη αστική τάξη. Οι ιμπρεσιονιστές παρουσιάζουν μέσα από τα δημιουργήματα τους την αστική ζωή μετά από τις πολιτικές ρήξεις στη Γαλλία του 19^{ου} αιώνα και στην απαρχή της ονομαζόμενης Belle Époque, περιόδου κοινωνικής και οικονομικής ευμάρειας στην Ευρώπη, που συνήθως θεωρείται ότι αρχίζει γύρω στο 1871-1880 και τελειώνει με το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου το 1914. Οι ιμπρεσιονιστές εστιάζουν στα θέματα της ψυχαγωγίας, της κατανάλωσης και του θεάματος αποκτώντας ταυτότητα που σταδιακά θα ήταν αναγνωρίσιμη από το ευρύ κοινό, και εκφράζοντας ελεύθερα την καλλιτεχνική προσωπική τους οπτική. « Κάποιοι θεώρησαν τα ιμπρεσιονιστικά έργα πιστές κατ' ουσίαν αποδόσεις ενός απροβλημάτιστου κόσμου ή έργα τα οποία αφορούν κυρίως ζητήματα αντίληψης. Ωστόσο πίσω από μια φαινομενικά φυσική επιφάνεια, ο ιμπρεσιονισμός εγείρει βαθύτερα ζητήματα και θέτει σοβαρά ερωτήματα».¹⁴

Ο ιμπρεσιονισμός είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στο σύγχρονο κοινό και θεωρείται μεγάλη τιμή τόσο για τις ιδιωτικές συλλογές όσο και για τις δημόσιες συλλογές. Τα έργα του ιμπρεσιονισμού προσφέρουν τη μαγεία τους ακόμη και σε άτομα που δεν είναι τόσο εξοικειωμένα, εξαιτίας των πολλών αντιγράφων από έργα τέχνης, του ιμπρεσιονιστικού κινήματος, που κυκλοφορούν.¹⁵

2.3. Το περίφημο «Salon»

Το Salon αποτελούσε τη σημαντικότερη έκθεση του 19^{ου} αιώνα στη Γαλλία. Η διοργάνωση του γινόταν την άνοιξη κάθε δύο χρόνια αρχικά, ενώ αργότερα η διοργάνωση του ήταν σε ετήσια βάση. Βασικός διοργανωτής ήταν η Γαλλική Ακαδημία Καλών Τεχνών στο Παρίσι υπό την αιγίδα του κράτους και προσέλκυε πληθώρα επισκεπτών, τόσο συλλέκτες έργων τέχνης και θιασώτες όσο και κοινό που πήγαινε λόγο περιέργειας. Το Salon ήταν το μέρος όπου νέοι ζωγράφοι παρουσίαζαν τα έργα τους, ώστε να λάβουν κριτικές, θετικές ή αρνητικές. Στα εκτιθέμενα έργα

¹⁴ Τζαϊήμς Χ. Ρούμπιν, *Ιμπρεσιονισμός*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1999.

¹⁵ Ingo F. Walter, *Impressionism*, Taschen, Κολωνία, 2006, σελ. 9.

ασκούσαν κριτική και ο έλεγχος για την επιλογή τους γινόταν από μια επιτροπή , συγκροτημένη από Ακαδημαϊκά μέλη.¹⁶ Η έκθεση των έργων τέχνης γινόταν επίσημα στα Σαλόνια, που αποτελούσαν τόπο αναγνώρισης. Βασική μέριμνα ήταν η συμμόρφωση με τη διδασκαλία της Σχολής Καλών Τεχνών. Ο έλεγχος στα καλλιτεχνικά της Γαλλίας τον 19^ο αιώνα ελέγχονται από τα μέλη της Ακαδημίας, άτομα που διδασκόταν με αυστηρούς και απαρχαιωμένους κανόνες.¹⁷ Η Ακαδημία ήταν πολύ συντηρητική και κλασική και δεν συμπαθούσε τη σύγχρονη Τέχνη και τα έντονα χρώματα.

Ο Μονέ άγγιξε την πρώτη του επιτυχία το 1865, όπου η κριτική επιτροπή του Salon, δέχτηκε δύο έργα του με τοπία, στα οποία αναφέρθηκε ο κριτικός Πολ Μανζ στο Gazette des Beaux –Arts, τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Έπειτα, επέστρεψε και έλαβε μέρος το 1866 με επιτυχία, με το έργο του «Γυναίκα με πράσινο φόρεμα», που ήταν προσωπογραφία της συζύγου του Καμίγ.¹⁸ Οι συμμετοχές του το 1867, 1869 και 1870 απορρίφθηκαν από το Salon.

2.4. Η Ιστορία του πίνακα “Impression, soleil levant”, (Εντύπωση, Ανατολή)

Ο Πίνακας «Εντύπωση, Ανατέλλων Ήλιος» (1872) (εικ. 2), ήταν ο πίνακας που δημιούργησε τον όρο Ιμπρεσιονισμό. Στα γαλλικά η λέξη εντύπωση ονομάζεται *impression*. Ένα αρνητικό και ειρωνικό σχόλιο του κριτικού τέχνης Louis Leroy, ήταν η αιτία του όρου «ιμπρεσιονισμός». Το έργο αυτό φιλοτεχνήθηκε το Νοέμβριο του 1872 και σε διάρκεια μιας ημέρας. Ο Μονέ κατά τη διάρκεια του Γαλλο – Πρωσικού πολέμου είχε καταφύγει στο Λονδίνο, ώστε να μην επιστρατευτεί. Όταν ο πόλεμος τελείωσε, το 1872 επέστρεψε στη Γαλλία και ζωγράφισε τον πίνακα αυτό, ο οποίος απεικόνιζε το ομιχλώδες λιμάνι της Χάβρης, κατά την ανατολή του ηλίου, συμβολίζοντας την αναγέννηση της Γαλλίας μετά τον πόλεμο.¹⁹ Πλέον, ο πίνακας αυτός εκτίθεται στο μουσείο Marmottan Monet στο Παρίσι.²⁰

¹⁶ *ό.π. ...*, σελ. 22.

¹⁷ *ό.π. ...*, σελ. 8.

¹⁸ Patin, *Monet, ... ό.π.*, σελ. 19, 22.

¹⁹ Heinrich, *Monet, ...*, *ό.π.*, σελ. 92.

²⁰ Bartolena, *Monet, ... ό.π.*, σελ. 36.

Κεφάλαιο 3: Η εισβολή της εκβιομηχάνισης στην τέχνη

3.1. Σταθμός Saint Lazare

Η ταχεία εξέλιξη της εκβιομηχάνισης ανέδειξε τον σιδηρόδρομο ως ένα δυνατό σύμβολο και γι' αυτό ο Μονέ δεν παραλείπει να τον απεικονίζει σε πολλούς πίνακες σε μια περίοδο αλλαγής και αστικής αναγέννησης του Παρισιού. Το 1877 ο Μονέ φιλοτέχνησε μια σειρά από πίνακες που παρουσιάστηκαν στην τρίτη κατά σειρά έκθεση των Ιμπρεσιονιστών, όπου απεικονίζονταν ο σιδηροδρομικός σταθμός Saint Lazare, περιγράφοντας το τοπίο με τις ατμομηχανές, από διαφορετικές οπτικές γωνίες και σε διαφορετική χρονική στιγμή, αναδεικνύοντας ακόμα και την αρχιτεκτονική του σταθμού μέσα στο πέρασμα του χρόνου (εικ. 3, 4, 5). Στους πίνακες αποτυπώνει με μοναδικό τρόπο, τον κατασκευασμένο σταθμό από σφυρήλατο σίδηρο και γυαλί αναμειγμένο με τον καπνό των τρένων, ομιχλώδη και θολό. Με το πέρασμα του χρόνου τα χρώματα γινόντουσαν πιο φωτεινά και η εικόνα πιο διαυγής, όπου διακρίνονται διάφορες μορφές και λεπτομέρειες του χώρου. Παρόλη την ένταση που επικρατούσε και την ατμοσφαιρική ρύπανση, με τους καπνούς που υπήρχαν οι πίνακες του Μονέ φάνταζαν μοναδικά όμορφοι. Ο σταθμός Saint Lazare βρίσκεται στην περιοχή της Μπατινιόλ. Κάποιοι από τους πίνακες ανήκουν πλέον σε ιδιωτικές συλλογές, κάποιοι σε διάφορα μουσεία σε όλο τον κόσμο, μα ο πιο πασίγνωστος πίνακας του σταθμού ζωγραφισμένος με λαδομπογιά και με διαστάσεις 75 επί 105 εκ., βρίσκεται εκτεθειμένος στο Μουσείο Ορσέ στο Παρίσι.²¹

3.2. Η Σιδηροδρομική γραμμή της γέφυρας του Argenteuil

Στα τέλη του 1871 επιστρέφοντας στη Γαλλία, ο Μονέ μετακόμισε σε μια πόλη κοντά στο Παρίσι, στο Argenteuil. Εκείνη την εποχή άρχισαν να δημιουργούνται βιομηχανίες ενώ υπήρχε σύνδεση και με το σιδηροδρομικό δίκτυο.²² Πολλοί από τους ιμπρεσιονιστές προτιμούσαν την περιοχή αυτή για να εμπνευστούν την αντίθεση μεταξύ ενός αστικού τοπίου με καμινάδες και καπνοδόχους βιομηχανιών και την ηρεμία της φύσης. Η ομορφιά και η ησυχία που πρόσφερε η περιοχή ενέπνευσε τον Μονέ ώστε να φιλοτεγήσει μια σειρά από πολλούς πίνακες

²¹ ό.π. ..., σελ. 62.

²² John House, Marie-Odile Probst, *Monet, Ars Mundi*, Παρίσι, 1990, σελ.18.

με θέμα τη σιδηροδρομική γραμμή του Argenteuil από την αρχή της κατασκευής του (εικ. 7), που καθώς στο πέρασμα του χρόνου άλλαζε, άλλαζαν και τα χρώματα, επηρεασμένος από το άλμα της εκβιομηχάνισης. Η αρχική γέφυρα που υπήρχε στο Argenteuil ήταν χτισμένη από πέτρα και ξύλο αλλά καταστράφηκε στο Γαλλο – Πρωσικό πόλεμο. Όταν τελείωσε ο πόλεμος η γέφυρα ανακατασκευάστηκε αυτή τη φορά από σίδηρο.²³ Πρώτη φορά ζωγράφισε την κατασκευή της γέφυρας το 1872, το οποίο έργο εκτίθεται στην Ουάσιγκτον στην Εθνική Γκαλερί Τέχνης.²⁴ Οι πίνακες δείχνουν διάφορες πτυχές της σιδηροδρομικής γραμμής της γέφυρας καθώς και τον σιδηροδρομικό σταθμό του Argenteuil με τα τρένα έτοιμα για επιβίβαση με τον καπνό απ’ τους καπνοδόχους να είναι εμφανής (εικ. 8). Τα χρώματα στους καμβάδες ποικίλλουν και άλλοτε είναι πιο θολά και σκοτεινά και άλλοτε πιο φωτεινά. Το μέγεθος των καμβάδων ποικίλλει επίσης. Κάποια έργα από αυτά ανήκουν σε ιδιωτικές συλλογές και άλλα σε διάφορα μουσεία στη Γαλλία και σε όλο τον κόσμο.

Ο πίνακας «Η σιδηροδρομική γέφυρα στο Argenteuil (εικ. 6), εκτέθηκε για πρώτη φορά στη δεύτερη ιμπρεσιονιστική Έκθεση που έγινε στο Παρίσι το 1876 στη Γκαλερί Durand- Ruel. Έκτοτε, έχει εμφανιστεί σε διάφορες άλλες αναδρομικές εκθέσεις και αφιερώματα στον Κλόντ Μονέ σε πολλά μουσεία και πινακοθήκες.

Επίλογος

Ο Κλόντ Μονέ χάραξε μια τεράστια πορεία στο χώρο της τέχνης, δίνοντας το δικό του στίγμα στην πορεία της, από την παιδική του ηλικία. Η συναναστροφή του από παιδί με εξάιρετους ζωγράφους, τον καθοδήγησαν με τον δικό τους μοναδικό, ο καθένας τους, τρόπο, ακονίζοντας την αντίληψη του για την εικόνα της εποχής του. Ο Μονέ φιλοτεχνούσε πυρετωδώς ένα έργο, το οποίο το αποτύπωνε πολλές φορές, σε διαφορετικές ώρες μέσα στην ημέρα, ώστε να μη χάνει καμία στιγμή και κανένα χρώμα της φύσης. Αν και απογοητευμένος από την απόρριψη των κριτικών των «Σαλονιών», εκείνος προχωρούσε το έργο του, δίνοντάς του δύναμη, η ίδια η φύση. Εμπνέοντάς τον, ο Μονέ μεγαλούργησε σε όλη τη διάρκεια σχεδόν της ζωής του, όπου κι αν βρισκόταν.

²³ Heinrich, *Monet, ...*, ό.π.

²⁴ House, *Monet, ...*, ό.π.

Ο Μονέ όπως και άλλοι καλλιτέχνες της εποχής του αποτύπωσαν στους καμβάδες τους την αλλαγή που επέφερε η εκβιομηχάνιση στη ζωή των ανθρώπων, στη φύση και στο περιβάλλον. Ο σταθμός Saint Lazare υπήρξε το τέλειο υπόδειγμα της απεικόνισης της μεταβολής του περιβάλλοντος μετά τη βιομηχανική επανάσταση.²⁵ Στα έργα του ο Μονέ δεν εστίαζε σε ένα μόνο αντικείμενο αλλά στο σύνολο της εικόνας, αφού ήθελε να αναδείξει όλη τη σκηνή, που ο ίδιος έβλεπε. Τον ενδιέφερε να αποτυπωθεί όλη η μαγεία της στιγμής, όλα τα χρώματα, άλλοτε μουντά και άλλοτε ολοφώτεινα, ανάλογα την εποχή και το τοπίο. Το τοπίο που δημιουργούσε η εκβιομηχάνιση, με τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, τα τρένα, τον καπνό από τα φουγάρα των τρένων, και των εργοστασίων, η ατμοσφαιρική ρύπανση, τα σίδερα και οι κατασκευές που δημιουργούνταν την εποχή εκείνη επέφεραν τον ενθουσιασμό και τη θέληση στον Μονέ, ώστε να απεικονίσει κάθε λεπτομέρεια τη στιγμής, επάνω στον καμβά. Ο Ιμπρεσιονισμός αποτελεί ένα μεγάλο κεφάλαιο στη ζωή του Μονέ αλλά και στην ιστορία της τέχνης, αφού το κίνημα αυτό πήρε το όνομα του από ένα έργο του Μονέ που έμελε να είναι καθοριστικός και να το ασπαστούν πολλοί εξαιρετικοί καλλιτέχνες. Ο Μονέ επηρέασε και συνείσφερε σε μεγάλο βαθμό στην εξέλιξη της τέχνης. Την εποχή εκείνη ήδη είχαν γίνει βήματα για την αλλαγή της ζωής των ανθρώπων.

²⁵ Bartolena, *Monet, ... ό.π.*, σελ. 63.

Βιβλιογραφία

- Ashton, Thomas, *Η βιομηχανική επανάσταση*, Τόπος, Αθήνα, 2007,
- Hobsbaum, Eric, *Η εποχή των επαναστάσεων 1789-1848*, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1992.
- Bartolena, Simona, *Ιμπρεσιονιστές*, (Artbook), Ημερήσια, Αθήνα, 2006.
- Patin, Sylvie, *Monet The ultimate impressionist*, Thames & Hudson, Λονδίνο, 1993.
- Gerald, D., Fitz, “Claude Monet: Master of Impressionism”, *Brush and Pencil*, τ. 15 (1905), Ανακτήθηκε Απρ. 2023 από: <https://www.jstor.org/stable/25503805>
- Heinrich, Christoph, *Monet*, Taschen, Κολωνία, 2004.
- Stephens, Henry, “The nineteenth Century’s Distinctive Contribution to Art”, *Bruce and Pencil*, τ. 11, 1903.
- Ρούμπιν, Τζαίμς Χ., *Ιμπρεσιονισμός*, Καστανιώτης, Αθήνα, 1999.
- Walter, Ingo F., *Impressionism*, Taschen, Κολωνία, 2006.
- House, John, Marie-Odile Probst, *Monet*, Ars Mundi, Παρίσι, 1990.

Πηγές Φωτογραφιών

Claude Monet. Paintings, Biography and Quotes. Ανακτήθηκε από: www.claude-monet.com

File Claude Monet – The Gare d'Argenteuil.jpg. Ανακτήθηκε από: www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Claude_Monet_-_The_Gare_d%27Argenteuil.jpg

«*Gare Saint-Lazare*» του *Claude Monet.* Ανακτήθηκε από: www.impressionistarts.com/claude-monet-gare-saint-lazare#6

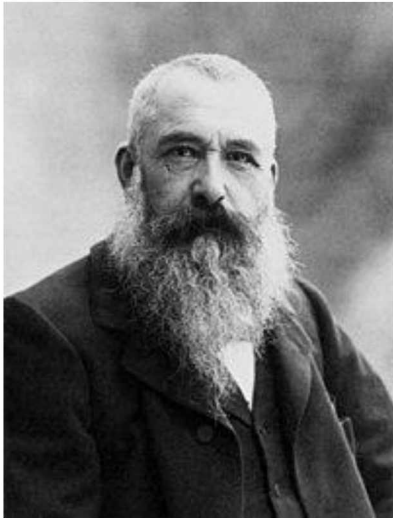
Le Pont du chemin de fer à Argenteuil. (χ.χ.). Ανακτήθηκε από: www.musee-orsay.fr/en/artworks/le-pont-du-chemin-de-fer-argenteuil-1012

Κατάλογος έργων του Κλωντ Μονέ. Ανακτήθηκε από: www.wikiwand.com/el/Κατάλογος_έργων_του_Κλωντ_Μονέ#Le_Pont_de_Waterloo

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΩΝ

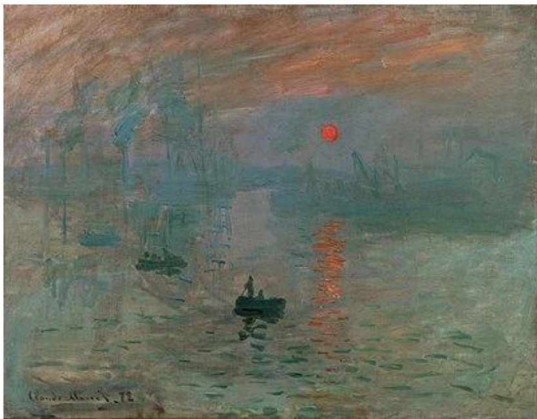
Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΩΝ
Εικόνα 1	Oscar – Claude Monet
Εικόνα 2	Impression, soleil levant (Εντύπωση, ανατολή του ήλιου), (1872), Λάδι σε καμβά 48 * 63 cm, Παρίσι, Musée Marmottan
Εικόνα 3	La Gare Saint- Lazare (Ο Σταθμός Saint- Lazare), (1877), Λάδι σε καμβά, 75 * 105 cm, Παρίσι, Μουσείο Ορσέ
Εικόνα 4	La Gare Saint- Lazare, άφιξη τριάνου, (1877), Λάδι σε καμβά, 81,9 * 101 cm, Κέμπριτζ (Μασαχουσέτη), Fogg Art Museum
Εικόνα 5	La Gare Saint- Lazare, (1877), Λάδι σε καμβά, 53 * 72 cm, Λονδίνο, Εθνική Πινακοθήκη
Εικόνα 6	Η σιδηροδρομική γέφυρα στο Argenteuil (1874) Λάδι σε καμβά 54* 71 cm Παρίσι, Μουσείο Ορσέ
Εικόνα 7	Argenteuil, η γέφυρα ενώ επισκευάζεται (1872) Λάδι σε καμβά, 60 * 80 cm, Κέμπριτζ, Fitzwilliam Museum
Εικόνα 8	Ο σταθμός του Argenteuil, (Gare d'Argenteuil), (1872), Λάδι σε καμβά , 48 * 71 cm, Pontoise, Musée Tavet-Delacour

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1

Oscar – Claude Monet

Εικόνα 2

Impression, soleil levant (Εντύπωση, ανατολή του ήλιου)

Εικόνα 3

La Gare Saint- Lazare (Ο Σταθμός Saint- Lazare)

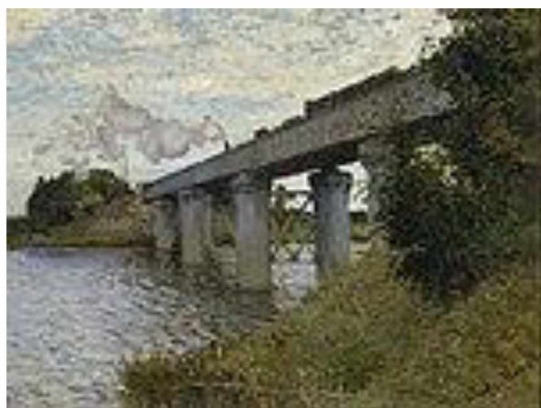
Εικόνα 4

La Gare Saint- Lazare, άφιξη τραίνου

Εικόνα 5

La Gare Saint- Lazare

Εικόνα 6

Η σιδηροδρομική γέφυρα στο Argenteuil

Εικόνα 7

Argenteuil, η γέφυρα ενώ επισκευάζεται

Εικόνα 8

Ο σταθμός του Argenteuil, (Gare d'Argenteuil)